

ta és avar kori, valamint Árpád-kori kerámialeletek kerültek elő. A lelőhelyen 2002. május 14–31. között végeztünk megelőző feltárást (ásatási dokumentáció: MFM RégAd: 3715-2002, 3716-2002; fotódokumentáció: MFM Fotótár: 5201–5222; leletanyag: MFM RégGyűjt: 2002.16.199–344) 150 m² felületen, a lelőhely D-i végét azonban a tulajdonos hozzájárulásának hiányában nem tudtuk megkutatni. Erre 2002. október 31-én került sor, amikor további 132 m² területen végeztünk ásatást. A lelőhelyen egy avar telep részletét tártuk fel, összesen 7 objektumot.

Mórahalom 73. lh. (III. körzet, Gácsér-dűlő, Baloghtanya 20. sz. – Kopasz-tanya II.): A lelőhely a várostól 0,8 km-re DNY-ra található, a Gácsér-dűlőt átszelő csatorna NY-i magaspartján. 1996. április 4-én Szilágyi Anna ezen a helyen felszíni telepnyomot lokalizált, amelyről bronzkori (halomsíros kultúra), avar kori, valamint Árpád-kori kerámialeletek kerültek elő. A lelőhelyen 2002. május 13–31. között végeztünk megelőző feltárást (ásatási dokumentáció: MFM RégAd: 3715-2002, 3716-2002; fotódokumentáció: MFM Fotótár: 5223–5299; leletanyag: MFM RégGyűjt: 2002.16.345–442) 357 m² felületen, amelyen összesen 27 objektum került elő. A lelőhelyen egy intenzív avar telep részletét tártuk fel.

GULYÁS GYÖNGYI – TÜRK ATTILA

194. Mőrichida, Dombiföld, Faluhelyi legelő

(Győr-Moson-Sopron megye) B

A Marcal bal partján lévő mőrichidai homokbányában alkalmi homokvételek során régészeti leleteket találtak, ezért 2002 márciusában helyszíni szemlét tartottunk a területen. A bánya nyilvántartott lelőhely, közel van az Árpás-dombiföldi római kori lelőhelyhez, valamint ahhoz a helyhez, ahol 1968-ban a Marcalban őskori eszközöket találtak (Uzsoki András jelentése 1969). A bányából 2000-ben Figler András bronzkori edénytöredékeket gyűjtött.

A bánya területe most kibővült, bár friss homokvételek nyomát nem láttuk. A bányaprofilban beásás nem látszott ugyan, de a leomlott földben, és a profil tetején lévő humuszrétegben őskori (bronzkori) edénytöredékeket figyeltünk meg.

Munkatárs: Szőnyi Eszter.

TOMKA PÉTER

195. Muhi, Hosszú-dűlő

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Sza

2002. június 10. és 14. között végeztem hitelesítő leletmentést a lelőhelyen, ahol az M30-as út földmunkáinak ellenőrzésekor Koós Judit a pálya melletti K-i árokban két betöltést figyelt meg.

A munkát gépi erővel kezdtük, 14+650-es kilométerjelzéstől indultunk É felé. 14+725-től még 10 m-t feltártunk, azaz 85 m hosszú és 160 cm széles volt a kutatóárok. Ahol elszíneződést tapasztaltunk, és csak

részben esett a kutatóárokba, ott rábontást végeztünk. Összesen 12 objektumot rögzítettünk és tártuk fel. Közülük sok régészeti anyagot nem tartalmazott. A többitől paticsdarabok, kevés de jellegzetes kerámiatöredék, vastárgyak darabjai és nagy mennyiségű állatcsont került elő.

Az árok kidobott földjében jellegzetes hombár-edény-töredékeket, duzzadt peremszéleket és terra sigillata darabokat találtunk, köztük egy leveles darabot is, melyen a tojásléc díszítés is szépen látszik. A lelőhely nagyméretű császárkori telep.

B. HELLEBRANDT MAGDOLNA

196. Murga, Schanzberg

(Tolna megye) Kö

A falutól DK-re, a Murgai-víz D-i partján, ÉNy-DK-i irányú hegyhát É-i végén található a földvár. Jelenleg többnyire bokros erdő fedi. A 47×15 m-es platót körben árok, kívül sánc övezi. A hegy folytatása felől még két árok védi, Wosinsky Mór 1892-ben az erődített részt csaknem teljesen felásta. Átvágta az egyik sáncot is, de itt leletet nem talált. A várat a népvándorlás korra keltezte. Ásatási megfigyelései alapján arra következtetett, hogy itt „fából s részint sártapaszos vesszőfonással készült, hatalmas várépület állott”.

1988-ban Nováki Gyulával és Sándorfi Györggyel együtt végeztünk terepbejárást. 1993-ban és 1994-ben Nováki Gyulával, 1998–2000-ben magam végeztem itt és a környéken terepbejárást. 1994-ben Nováki Gyulával felmértük a várat. Alapterület: 47×15 m (0,07 ha). Tszfm. kb. 180 m rel. mag. kb. 45 m.

A 2002. évi szondázó ásatás célja Wosinsky Mór feltárási hitelesítése, a vár korának megállapítása volt. Mivel a várat erdő fedi, az árok kijelölésénél figyelembe kellett vennünk a fákat.

A védett területet 5 kutatóárokmal vizsgáltuk meg. Ennek során tisztázódott a vár kora: a viszonylag sok kerámia és kevés fémelet alapján egyértelmű, hogy 13. századi. Miután Wosinsky valóban csaknem teljesen felásta a lakóterületet, ott csak kevés, általa is érintetlenül hagyott eredeti rétegződést, objektumot találtunk. Nehéz elkülöníteni, melyik árok Wosinskyé, és melyik volt eredetileg alapozási árok. Ezért a 13. századi – Wosinsky által feltételezett – nagyméretű torony alaprajzát csak teljes feltárással, szelvényekkel lehetne tisztázni.

MIKLÓS ZSUZSA

197. Nagyatád, Bódvica

(Somogy megye) Kk

Az ásatási helyszín közelében, a Bódvicai temető területén 1999-ben dr. Magyar Kálmán végzett szondázó ásatásokat. A templom feltételezett helye már korábban ismert volt, 1733-ban egy egyházlátogatási jegyzőkönyv kör alakjára is utalt. Az 1999-es feltárások után egy lelő-

kes helytörténész, Szép László, tovább kereste a templom maradványait a temető területén, és kitartó munkájának eredményeként, annak É-i részén összefüggő téglafalakat észlelt.

A július 15. és 28. között folyó ásatás a megtalált falmaradványok tisztázására, illetve környezetének feltárására koncentrált. Az ásatás helyszínét (15×10 m) 6 darab, 5×5 m-es szelvényre osztottuk. A terület teljes feltárását gátolták az 1990-es években belétemetett boszniai menekültek sírjai. A templom alaprajza mindazonáltal így is kirajzolódott. A templom alapozásának utolsó 2-3 téglasorát találtuk meg, amely rögtön a gyepszint alatt jelentkezett. A környékből elmondása alapján a temetőben az 1980-as években területrendezés miatt a templomdombból legalább 50 cm-t eldózeroltak, és a földet a nagyatádi temetőbe szállították. A 120–130 cm széles alapozásnál a téglákat agyagba fektették, azonban a téglák közti kitöltésként jobbra homokot használtak. A téglák kisméretűek, jó megtartásúak, némelyek üvegesre égetettek. A templom keletelt, tulajdonképpen 2 körívűből áll. A szentély külső fala enyhén sokszög alakú, amelyhez 2 csatlakozó támpillért tártunk fel. A teljesen kör alakú hajóhoz a Ny-i oldalon szintén 2 támpillér csatlakozott – itt sejtethjük a templom bejáratát is. A támpillérek, a templom többi részével együtt, ugyanolyan típusú téglából épültek, és az alapozással kötésben vannak. A templom járósíntje sehol sem került elő. A templom kora a 15–16. század fordulójára tehető, mindazonáltal formája merőben szokatlan a korszakban. A templomtól 4 m-re K-re, a temető egy üres részében egy újabb, 5×5 m-es szelvényt nyitottunk abban a reményben, hogy talán itt középkori temetkezéseket találunk. Összesen 27 sírt tártunk fel, néhányat a templom területéről. Ezek többségénél megállapítható volt, hogy már a templom pusztulása után, törmelékes földbe ásták őket. Az előkerülő 17–18. századi leletanyag (olvasók, keresztek, franciakapcsok, gombok, koporsószőgek) is ezt támasztotta alá. Egyetlen többszörösen bolygatott sírból került elő egy 1514-es II. Ulászló érme, amely a templom tényleges korát jelzi.

Konzulens: dr. Magyar Kálmán, rajzoló: Mészáros Szilvia.

M. ARADI CSILLA

198. Nagydorog, Pap-sziget

(Tolna megye) Ó, Kő

Egy 1772-es térképen jelölt (TMÖL T. 131.) rom helyének célzott terepbejárást végeztem el. Bár a Sió és a Sárköz között fekvő területen ennek helyét nem sikerült azonosítani, az ártérből enyhén kiemelkedő egykori kis szigeteken – kis relatív magasságuk miatt csak a tetejükön – 3 őskori lelőhelyet fedeztem fel, közülük az egyiket kevés középkori anyagot is találtam.

K. NÉMETH ANDRÁS

199. Nagydorog, Templom-domb

(Tolna megye) Ø

A helyre neve alapján figyeltem fel, mert Nagydorog a középkorban vélhetőleg egyházas falu lehetett, ám helye nem ismert. A község D-i részétől kissé K-re fekvő, kiszáradt patakágak által határolt területen nem bukantam leletanyagra.

K. NÉMETH ANDRÁS

200. Nagynyárád, Bólyi-dűlő

(Baranya megye) Ó, Kő

2002. március 25. és április 22. között a Janus Pannonius Múzeum Régészeti osztálya munkatársai terepbejárást végeztek a tervezett M6-56 gyorsforgalmi út Baranya megyei szakaszán. A 23127. pontnál, a Borza vízfolyástól délre a dombvonal északi oldalán hosszan elnyúlt település nyomára bukantunk, amit vöröses, szürkés foltok jeleztek. A 68. sz. lelőhely kiterjedése 600×250 m.

Munkatársak: Nagy Erzsébet, Gábor Olivér régészek, Krasznai Péter ásatási technikus, Tari Józsefné gyűjteménykezelő.

KÁRPÁTI GÁBOR

201. Nagyszénás határa

(Békés megye) Sza, A, H

2002. október 22-én terepbejárást végeztem Nagyszénástól ÉK-re, az Orosháza–Szarvasi út Nagyszénástól cc. 5 km-re É-ra eső, K-i irányba húzódó, a térkép által is névvel jelölt Telefonos út É-i oldalán.

32. számú lelőhely: A Horváth-tanya – mely a régi békési út mellett fekszik – vonalától Ny-ra a hátság felületén nem találtunk cserepeket. A lelőhely Ny-i része, amely nem igazodik a terepalakulatokhoz, csak szarmata leletanyaggal szolgált. A lelőhely középső részétől (Szendi-Horváth-tanya) kelet felé haladva fokozatosan megjelent a gyűjtött anyagban a 9–10. századi kerámia. A lelőhely elkeskenyedő. K-i szélén pedig szinte csak az volt gyűjthető.

A lelőhely az É-i szélét tekintve a természetes domborzathoz igazodik, K-i vége szintén, a D-i része pedig kissé lehúzódik a lapos részbe, de zömmel a partos részen gyűjtöttünk itt is cserepeket. Terepjárásunk bizonyította, hogy a gyűjtött leletanyag a Szendi-Horváth-tanya környékén és a K-i elkeskenyedő részen ugyanaz: szarmata és 9–10. századi. A szarmata leletanyag nagyobb számmal képviselteti magát. Több kézikorongolt darab is előfordult a leletanyagban, ezek közt van olyan, amely aranyló csillámmal soványított, illetve olyanok is, melyek soványító anyagában tört kövek, mésztufadarabok találhatóak, az edény falából kidudorodó módon. Mindez már a gepida korszakot (esetleg etnikum?) idézi. A korongolt anyag zömmel szürke, dominál a világosszürke, felületkezelt kerámia. Az egyik tölcéses nyakú hombár (?) peremtöredéke a kézikorongolt fazekak peremkiképzésével mutat közeli rokonságot. Né-